

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)
den 28 april 2005 *

I mål C-104/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, som framställts av Gerechtshof te Amsterdam (Nederländerna), genom beslut av den 12 december 2002, som inkom till domstolen den 6 mars 2003, i målet mellan

St. Paul Dairy Industries NV

och

Unibel Exser BVBA

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann (referent) samt domarna N. Colneric, J.N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič och E. Levits,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören M.-F. Contet,

* Rättegångsspråk: nederländska.

med beaktande av det skriftliga förfarandet och efter att förhandling hållits den 14 juli 2004,

med beaktande av de yttranden som avgivits av:

- St. Paul Dairy Industries NV, genom R.M.A. Lensen, advocaat,
- Unibel Exser BVBA, genom I.P. de Groot, advocaat,
- Tysklands regering, genom R. Wagner, i egenskap av ombud,
- Förenade kungarikets regering, genom K. Manji, i egenskap av ombud, biträdd av T. Ward, barrister,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom E. Manhaeve och A.-M. Rouchaud-Joët, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 9 september 2004 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 24 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på

privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 30), i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1 och — i ändrad lydelse — s. 77; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 14), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 26), enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 43) och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde (EGT C 15, 1997, s. 1), (nedan kallad konventionen).

- 2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan St. Paul Dairy Industries NV (nedan kallat St. Paul Dairy) och Unibel Exser BVBA (nedan kallat Unibel), båda etablerade i Bryssel, angående ett förhör av ett vittne bosatt i Nederländerna.

Tillämpliga bestämmelser

Konventionen

- 3 Följande stadgas i artikel 24 i konventionen:

”Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en konventionsstat, får begäras hos domstolarna i den staten, även om domstol i en annan konventionsstat är behörig att pröva målet i sak enligt denna konvention.”

Nationella bestämmelser

- 4 I artikel 186.1 i Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (den nederländska civilprocesslagen, nedan kallad CPCN) föreskrivs att, i de fall där vittnesbevisning enligt lagen är tillåten, ett preliminärt vittnesförhör kan hållas på begäran av den berörde innan en talan har väckts.

Twisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 5 Genom beslut av den 23 april 2002 förordnade Rechtbank te Haarlem (Nederländerna) på begäran av Unibel om ett preliminärt förhör av ett vittne bosatt i Nederländerna.
- 6 St. Paul Dairy förde talan mot detta beslut vid Gerechtshof te Amsterdam och gjorde därvid gällande att den nederländska domstolen inte var behörig att pröva Unibels begäran.
- 7 Vad gäller de bakomliggande meningsskiljaktigheterna mellan Unibel och St. Paul Dairy, anges det i begäran om förhandsavgörande att det är utrett att båda parterna är etablerade i Belgien, att rättsförhållandena i målet vid den nationella domstolen regleras av belgisk rätt, att belgisk domstol är behörig att slita tvisten och att det inte har väckts någon annan talan i samma syfte i Nederländerna eller i Belgien.

- 8 Under dessa omständigheter beslutade Gerechtshof te Amsterdam att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Omfattas det i artikel 186 och följande artiklar i CPCN föreskrivna institutet 'preliminärt vittnesförhör innan talan har anhängiggjorts' av Brysselkonventionens tillämpningsområde, med hänsyn till att institutet, såsom det anges i nämnda lag, inte syftar enbart till att göra det möjligt att så snart de omtvistade omständigheterna har inträffat kunna avge ett vittnesmål för att förhindra att bevis går förlorade, utan även och framför allt till att ge den som har ett intresse i en framtida rättegång — nämligen den som överväger att väcka talan, den som förväntar sig att en talan skall väckas mot honom och tredje man som i övrigt har ett intresse i målet — möjlighet att i förväg erhålla förtydliganden angående omständigheterna (vars detaljer kanske ännu är okända), och därmed ges en bättre möjlighet att bedöma sin situation, särskilt vad gäller frågan mot vem talan skall väckas?

- 2) Om denna fråga besvaras jakande, kan det då anses utgöra en sådan åtgärd som avses i artikel 24 i Brysselkonventionen?"

Tolkningsfrågorna

- 9 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna, vilka skall behandlas gemensamt, för att få klarhet i huruvida en begäran om förordnande av vittnesförhör, innan någon talan i saken har väckts, som syftar till att den som har framställt begäran skall kunna bedöma huruvida det är lämpligt att väcka en eventuell talan, omfattas av konventionens tillämpningsområde såsom en interimistisk åtgärd, inbegripet säkerhetsåtgärd, i den mening som avses i artikel 24 i konventionen.

- 10 Det skall inledningsvis erinras om att artikel 24 i konventionen endast kan åberopas i syfte att få till stånd interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, inom konventionens materiella tillämpningsområde, såsom detta definieras i artikel 1 i densamma (dom av den 27 mars 1979 i mål 143/78, De Cavel, REG 1979, s. 1055, punkt 9, av den 31 mars 1982 i mål 25/81, C.H.W., REG 1982, s. 1189, punkt 12, och av den 17 november 1998 i mål C-391/95, Van Uden, REG 1998, s. I-7091, punkt 30). Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att kontrollera om det förhåller sig så i målet vid den nationella domstolen.
- 11 Enligt artikel 24 i konventionen får en fördragsslutande stat besluta angående en begäran om interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, även om den inte är behörig att pröva målet i sak. Bestämmelsen utgör därigenom ett undantag till den behörighetsordning som inrättas genom konventionen, och den skall således tolkas restriktivt.
- 12 Det undantag avseende behörighet som stadgas i artikel 24 i konventionen har till syfte att förebygga att parterna lider skada till följd av de långa väntetider som av nödvändighet ingår i alla internationella processer.
- 13 I överensstämmelse med detta syfte skall uttrycket "interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder", i den mening som avses i artikel 24 i konventionen, förstås på så sätt att det avser åtgärder som, inom de områden som omfattas av konventionens tillämpningsområde, avser att upprätthålla en faktisk eller rättslig situation, för att skydda de rättigheter som begärs fastställda vid den domstol som prövar målet i sak (dom av den 26 mars 1992 i mål C-261/90, Reichert och Kockler, REG 1992, s. I-2149, punkt 34, och domen i det ovannämnda målet Van Uden, punkt 37).

- 14 Beviljande av sådana åtgärder kräver från domstolens sida, utöver särskild omsorg, en ingående kunskap om de konkreta förhållanden inom vilka åtgärden skall verka. Förordnandet skall allmänt göras beroende av förutsättningar som säkerställer att åtgärden behåller sin interimistiska eller på säkerhet inriktade karaktär (dom av den 21 maj 1980 i mål 125/79, Denilauler, REG 1980, s. 1553, punkt 15; svensk specialutgåva, volym 5, s. 197, och domen i det ovannämnda målet Van Uden, punkt 38).
- 15 I målet vid den nationella domstolen syftar den åtgärd som begärts, nämligen ett förhör vid en domstol i en fördragsslutande stat av ett vittne som är bosatt i denna stat, till att fastställa faktiska omständigheter som kan vara avgörande för hur en framtida tvist, i vilken en domstol i en annan medlemsstat är behörig, skall lösas.
- 16 Det framgår av beslutet om hänskjutande att åtgärden, vars beviljande enligt lagen i den berörda fördragsslutande staten inte är beroende av någon särskild förutsättning, syftar till att den som har framställt begäran skall kunna bedöma huruvida det är lämpligt att väcka en eventuell talan, fastställa på vilken grund det i sådant fall skall ske och bedöma relevansen av de omständigheter som kan åberopas i sammanhanget.
- 17 I avsaknad av något annat rättfärdigande än det intresse som den som framställer begäran har av att bedöma huruvida det är lämpligt att få till stånd en prövning i sak, kan det konstateras att den i målet vid den nationella domstolen begärda åtgärden inte svarar mot syftet med artikel 24 i konventionen, såsom detta anges i punkterna 12 och 13 i förevarande dom.

- 18 Det skall i detta avseende påpekas att ett beviljande av en sådan åtgärd lätt skulle kunna utnyttjas för att under handläggningen kringgå de behörighetsregler som anges i artiklarna 2 och 5–18 i konventionen.
- 19 För att rättssäkerhetsprincipen skall kunna iakttas, vilket är ett av konventionens syften, krävs emellertid bland annat att de behörighetsregler som avviker från konventionens huvudregel, vilken framgår av artikel 2 däri, skall tolkas på så sätt att en normalt välunderrättad svarande rimligtvis kan förutse vid vilka domstolar, utöver domstolarna i hans hemviststat, som talan kan väckas mot honom (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 september 1999 i mål C-440/97, GIE Groupe Concorde m.fl., REG 1999, s. I-6307, punkterna 23 och 24, av den 19 februari 2002 i mål C-256/00, Besix, REG 2002, s. I-1699, punkt 24, och av den 1 mars 2005 i mål C-281/02, Owusu, REG 2005, s. I-1383, punkterna 38–40).
- 20 Att bevilja en sådan åtgärd som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen kan även medföra en ökning av de behörighetsgrundande rättsliga omständigheterna avseende samma rättsliga förhållande, vilket strider mot konventionens syften (dom av den 20 mars 1997 i mål C-295/95, Farrell, REG 1997, s. I-1683, punkt 13).
- 21 Även om sådana följder som dem som beskrivs i punkterna 18 och 20 ovan i förevarande dom skulle vara ofrånkomliga vid en tillämpning av artikel 24 i konventionen, kan de endast rättfärdigas i den mån den begärda åtgärden är i överensstämmelse med artikelns syfte.

22 Såsom konstaterades i punkt 17 ovan i förevarande dom är detta inte fallet i målet vid den nationella domstolen.

23 För övrigt skulle en framställan om vittnesförhör, under sådana omständigheter som dem i målet vid den nationella domstolen, kunna användas som ett medel att undgå en tillämpning av de bestämmelser som med samma garantier och verkningar för alla enskilda gäller för överföring och verkställande av framställningar från en domstol i en medlemsstat, och som syftar till att en bevisupptagning skall göras i en annan medlemsstat (se rådets förordning (EG) nr 1206/2001 av den 28 maj 2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (EGT L 174, s. 1)).

24 Dessa överväganden räcker således för att en åtgärd, som syftar till att möjliggöra för den som har framställt begäran att bedöma sina möjligheter eller risker i en eventuell rättegång, inte skall kunna kvalificeras som en interimistisk åtgärd, inbegripet säkerhetsåtgärd, i den mening som avses i artikel 24 i konventionen.

25 De ställda frågorna skall således besvaras så, att artikel 24 i konventionen skall tolkas så, att en åtgärd som innebär ett förordnande om vittnesförhör, i syfte att den som har framställt begäran skall kunna bedöma huruvida det är lämpligt att väcka en eventuell talan, fastställa på vilken grund det i sådant fall skall ske och bedöma relevansen av de omständigheter som kan åberopas i sammanhanget, inte omfattas av uttrycket "interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder".

Rättegångskostnader

- 26 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (första avdelningen) följande dom:

Artikel 24 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde, enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde, enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde, skall tolkas så, att en åtgärd som innebär ett förordnande om vittnesförhör, i syfte att den som har framställt begäran skall kunna bedöma huruvida det är lämpligt att väcka en eventuell talan, fastställa på vilken grund det i sådant fall skall ske och bedöma relevansen av de omständigheter som kan åberopas i sammanhanget, inte omfattas av uttrycket "interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder".

Underskrifter